

τικῶς καὶ γλωσσικῶς . . . » καί, ἀφοῦ περιγράφει τὰς ἐπαφὰς καὶ πρώτας γνωριμίας τῶν Τούρκων καὶ Ἑλλήνων, εἰσέρχεται εἰς τὴν διεξοδικὴν ἀφήγησιν τῶν γεγονότων, τὰ ὁποῖα προηγήθησαν τῆς μάχης τοῦ Μαντζικέρτ, καὶ τῶν δυσμενῶν διὰ τὸν Ἑλληνισμόν ἀποτελεσμάτων ταύτης.

Περαιτέρω ἐξιστορῶν τὰς προσπάθειας τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Νικαίας πρὸς ἀνασύστασιν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, ἰδιαιτέρως μνημονεῦει τὰς νίκας τούτων κατὰ τῶν Σελτζουκιδῶν καὶ τὴν προϊούσαν παρακμὴν τοῦ κράτους τῶν, μέχρι τῆς ἐμφανίσεως εἰς τὸ προσκόνιον τῆς Ἱστορίας τῶν Ὀθωμανῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι, ἐπωφελοῦμενοι τῆς ἐπικρατοῦσης εἰς Βιθυνίαν τῆς Μ. Ἀσίας ἀβεβαιότητος, ἐγκαθίστανται μόνιμως εἰς τὴν δυτικὴν Μ. Ἀσίαν καὶ οὕτω στεροῦν τὸ Κράτος τῆς Κων/πόλεως μιᾶς τῶν ζωτικωτέρων καὶ πλουσιωτέρων ἐπαρχιῶν του, ἡ ὁποία κατὰ τὸν Ράνσιμαν ἀπετέλει τὸν «πνεῦμονα» τῆς Αὐτοκρατορίας.

Τὴν τεραστίαν ἀνάπτυξιν τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ἀποδίδει ὁ συγγραφεὺς εἰς τοὺς ὀμαδικοὺς ἐξισλαμισμοὺς τῶν χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀλλοίωσιν τῶν φυλετικῶν χαρακτηριστικῶν τῶν Ὀθωμανῶν καὶ τὴν βαθμιαίαν ἐξαφάνισιν των. Ἐπισημαίνει ἐπίσης τὴν αἰσθητὴν διαφορὰν μεταξὺ τοῦ Σελτζουκικοῦ κράτους τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τῆς ἐν Βιθυνίᾳ καὶ Εὐρώπῃ διαμορφωθείσης Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τονίζει, ὅτι ἡ ἀθρόα προσέλευσις τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ εἰς τὸν Ἰσλαμισμόν ἐπέδρασεν οὐσιωδῶς εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ πολιτιστικὴν ἐξέλιξιν ταύτης.

Ἐν τέλει ὁ κ. Δοκανάρης διατυπώνει τὴν εὐχὴν πρὸς μίαν πιθανὴν μεταβολὴν τῆς σημερινῆς νοοτροπίας τῶν Τούρκων, διότι «κοινὴ ἱστορικὴ μοῖρα ἔχει προδιαγράψει τὴν συμπόρευσιν τῶν δύο λαῶν καὶ διότι ἡ δημιουργία κλειστῶν κυκλωμάτων περισσότερον βλάπτει τοὺς ἰδίους τοὺς Τούρκους, τοὺς ὁποίους ἐμποδίζει νὰ γίνουν κοινωνοὶ τοῦ Ἑλληνο-Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ . . .».

Ὁ συγγραφεὺς μὲ ἱστορικὰς μαρτυρίας καὶ ὑπευθύνους γνώμας εἰδικῶν μελετητῶν τῆς ἱστορίας τῶν δύο λαῶν ἐπεδίωξε νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐγκαταλείψεως τῶν παραλόγων ἀπαιτήσεων καὶ τῆς, συμφώνως πρὸς τὴν ἱστορικὴν πραγματικότητα καὶ τὰς διαμορφωθείσας σήμερον πολιτικὰς, οικονομικὰς καὶ κοινωνικὰς συυθῆκας, ἀναθεωρήσεως τῆς ἐξάλλου καὶ ἀνεδαφικῆς ἰμπεριαλιστικῆς τῶν πολιτικῆς, ἂν θέλουσιν νὰ παγιωθῇ ἡ εἰρήνη εἰς τὴν νευραλγικὴν αὐτὴν γωνίαν τῆς ἡπείρου μας καὶ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἐν ἡρεμίᾳ καὶ γαλήνῃ πρόοδος καὶ εὐημερία τῶν λαῶν μας.

Ἡ ὅλη ἐργασία τοῦ κ. Δοκανάρη διακρίνεται διὰ τὴν ὀρθὴν διάταξιν καὶ τὴν μετὰ σαφηνείας ἔκθεσιν τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸ θέμα τῶν σχέσεων Ἑλλήνων καὶ Τούρκων ἀπόψεων τῶν ἱστορικῶν συγγραφέων.

Εὐγενὴς καὶ ἀξιεπίαινος εἶναι ἡ προσπάθειά του νὰ θεμελιώσῃ τὰ συμπεράσματά του ἐπὶ ἀκλονήτων ἐπιχειρημάτων, ἡ δὲ παράθεσις τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας εἰς τὸ τέλος ἐκάστου τῶν τριῶν μερῶν τῆς μελέτης του ἀποδεικνύει τὴν εὐσυνείδητον φιλοπονίαν του.

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΚΟΥΣΚΟΥΝΑΣ

* * *

ΗΛΙΑ Σ. ΠΑΠΑΛΑ, Ἄριστοφάνους «Ἰππεῖς», λογοτεχνικὴ μετάφρασις, Ἀθῆναι 1977, «Ἀχαρνῆς», Ἀθῆναι 1977, «Νεφέλαι», Ἀθῆναι 1977, «Βάτραχου», Ἀθῆναι 1977, «Σφῆκες», Ἀθῆναι 1977.

Ὁ ἐξάιρετος φιλόλογος Ἡλ. Παπαλάς ἔχει ἀφοσιωθῇ ἀπὸ τινῶν ἐτῶν εἰς τὴν

λογοτεχνικήν ἔμμετρον μετάφρασιν τῶν ἔργων τῶν ἀρχαίων τραγικῶν. Ἐχει ἐκδόσει μέχρι τοῦδε ἑπτὰ τραγωδίας τοῦ Αἰσχύλου, ἑπτὰ τοῦ Σοφοκλέους καὶ δέκα ἑννέα τοῦ Εὐριπίδου. Τὸ ἔργον τοῦ ἀποτελεῖ ἀξιόλογον προσφοράν, ἢ περὶ τῆς ὁποίας κρίσις ἔχει ἐκδηλωθῆ ἑπανεπιλημμένως μέχρι τοῦδε εἰς τὸν «Πλάτωνα» ἐπ' εὐκαιρίᾳ παρουσιάσεως μεμονωμένων μεταφράσεών του. Ἡ καλλιτεχνικὴ δημιουργία τῶν μεγάλων τραγικῶν τῆς κλασσικῆς περιόδου πρέπει νὰ γίνῃ κτῆμα τῶν λαϊκῶν στρωμάτων εἰς εὐρεῖαν κλίμακα. Ἄς σημειωθῆ ὅτι πρὸς πνευματικὴν καὶ αἰσθητικὴν καλλιέργειαν τῶν μαζῶν εἰς τὰ γείτονα Βαλκανικὰ κράτη αἱ ἡμικρατικαὶ πολιτιστικαὶ ὀργανώσεις τῆς «Κουλτούρας» κυκλοφοροῦν» κατὰ δεκάδας χιλιάδων μεταφράσεις ἀπὸ κλασσικοῦς Ἑλληνας καὶ Λατίνους καὶ Εὐρωπαίους, ἐνῶ παρ' ἡμῖν ἡ μέριμνα ἔχει ἀφελθῆ ἀδέσποτος καὶ ἀβοήθητος εἰς τὴν φιλοτιμίαν τῶν ἰδιωτῶν.

Διὰ τῶν πέντε ἀνωτέρω λογοτεχνικῶν μεταφράσεων ὁ κ. Παπαλαῖς προχωρεῖ εἰς τὴν παρουσίαν καὶ τῶν ἔργων τοῦ Ἀριστοφάνους. Ὡς ἐκλεκτὸς φιλόλογος ὁ συγγραφεὺς ἀποδίδει κατὰ τὸν γνωστὸν ἐπιτυχῆ τρόπον μὲ πιστότητα τὸ νόημα τοῦ πρωτοτύπου διασαφῶν μὲ παρατηρήσεις τὰς ἀγνώστους ἐννοίας. Ὁ στίχος του εἶναι ῥυθμικός, δὲν πλατυάζει, τὰ χορικά του ἀποδίδονται ἀναπαιστικῶς καὶ μὲ ἐξηρημένον λεκτικὸν κατὰ τρόπον ἐπιβλητικὸν καὶ γενικῶς τὸ ἔργον του ἱκανοποιεῖ.

Θὰ εἶχα ἀπλῶς νὰ κάμω τὴν παρατήρησιν, πού ἰσχύει γενικῶς δι' ὅλας τὰς λογοτεχνικὰς μεταφράσεις, ὅτι οἱ μεταφρασταὶ τρέμουν μήπως περιλάβουν καμμίαν λέξιν μὴ καθιερωμένην εἰς τὴν δημοτικίζουσαν λογοτεχνίαν, σὰν νὰ μὴ εἶναι ἰδική μας ἢ ἐνιαία μας γλῶσσα. Θὰ ἤθελα εἰς ὅλους νὰ ὑπεθυμίσω τὸν Καβάφην. Ἄς πάρουν θάρρος ἀπὸ ἐκείνον, διὰ νὰ μὴ ἐμφανίζεται τὸ Ἔθνος μας μὲ γλῶσσαν πτωχοτέραν καὶ τῆς Ἀλβανικῆς. Ἐνδεικτικῶς ἐπισημαῖναι ἀπὸ τοὺς Ἰππῆς ἀστόχους τινὰς ἀποδόσεις: Τὸ οἰωνὸς μὲ τὸ πολυσήμαντον καὶ ἄχρωμον σημεῖον, στ. 28, τὸ βυρσοδέψης μὲ τὸ ταμπάκης στ. 44, τὸ μαστιγούμενον = πού κτυπιέται 67, γέροντες Ἠλιασταὶ = Ἠλιαστές μου γέροι 255 (τὸ γέρον εἶναι ἀξίωμα), κόβαλος = ψεύτης 450, τοῖς βολίτοις = τίς βουδιές 658, ἀμαξουργὸς = χαλκίς 464, ἀλαζονεία = στίς ἀρλούμπες 903, δημηγορῶν = λέγοντας 956, ταχὺ = ταχιά 109 καὶ 1389 (ἐνῶ τὸ ταχὺ = σύντομα, γρήγορα, τὸ ταχιά = αὔριον εἰς τὴν δημοτικὴν). Εἰς τοὺς Ἀχαρῆς ὁ τύπος γουρουνაკιοῦ στ. 11 ἀντὶ χοιριδίου εἶναι ἀνυπαρκτος εἰς τὸν λαϊκὸν λόγον. Αἱ παρατηρήσεις αὐτὰς εἶναι γενικαὶ δι' ὅλας τὰς μεταφράσεις τῶν τελευταίων χρόνων καὶ δὲν ἐπηρεάζουν τὴν εὐμενῆ κατὰ τὰ ἄλλα ἐντύπωσιν ἀπὸ τὴν λίαν ἱκανοποιητικὴν ἐργασίαν τοῦ κ. Παπαλαῖ.

ΠΑΝ. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ

* * *

ΣΤΕΦΑΝΟΥ Δ. ΚΑΒΒΑΔΑ, Ἀρμολούσικα, Ἀπὸ χειρογράφους κώδικας, Ἀθήναι 1976, σχ. 8 σελ. 197.

Ἀρμόλεια εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ 21 μαστιγοχώρια τῆς Χίου καὶ ὁ κάτοικος τοῦ χωρίου καλεῖται Ἀρμολούσης. Τὸ ἔθνικόν ἄρμολούσιος μετέπεσε καὶ εἰς προσηγορικὸν σημαῖνον τὸν ἀγγειοπλάστην λόγῳ τῆς περὶ τὴν ἀγγειοπλαστικὴν ἐπιδόσεως τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου. Τὰ Ἀρμολούσικα εἶναι τὰ στοιχεῖα τῆς ἱστορίας τοῦ χωρίου τῶν Ἀρμολείων, ὅπως προκύπτουν ἀπὸ τοὺς κώδικας τῶν νοτάρων τοῦ χωρίου καὶ τῆς περιοχῆς ἀπὸ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος καὶ ἐξῆς. Ἡ ἀνάγνωσις τῶν κωδικῶν πού εἶναι συγκεντρωμένοι εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Χίου εἶναι ὑπόθεσις ἐπί-